

Den stigande spiralen

Många av oss skulle gärna vilja att det ljus vi nu tycks skymta i fjärran skulle vara det ljus i slutet på tunneln som skulle markera att de senaste årens stagnation och elände nu snart skulle vara bakom oss. Att det åter skulle vara dags för den i stort sett problemfria tillväxt som kännetecknade Sverige liksom så gott som hela den västliga industrivärlden fram till slutet på 1960-talet.

Tyvärr är det nog inte så. Den uppgång som nu råder i USA är med största sannolikhet bara en kombination av en uppgång ur den djupaste nedgången sedan 1930-talet och den uppgång som varje president vill ha i lagom tid före nästa presidentval.

Det är inte svårt att få fram en kortsiktig uppgång. Det är bara att sänka skatterna, öka statsutgifterna och låta sedelpressarna rulla. Efter ett antal månader med en sådan politik stiger produktion och sysselsättning.

Problemet är bara att ytterligare några månader senare börjar priserna stiga igen och då (i bästa fall efter valet) är det dags för regering och riksbank att lägga fram åtstramningspaket och skära ner bankerna utlåningskapacitet. Efter ett antal månader med en sådan politik sjunker produktion och sysselsättning och så blir det dags att börja om igen.

Denna något, men inte mycket, karikerade och förenklade beskrivning av modern konjunkturpolitik visar hur de västliga industriländerna under efterkrigstiden har hamnat i en spiral med ständigt växande inflation och arbetslöshet. För varje varv som denna politik har bedrivits har inflations- och arbetslöshetstalen hamnat på en högre nivå. Diagrammet här intill, ur Johan Myhrmans

artikel i Ekonomisk Debatt nr 8/1983, visar hur spiralen ser ut i USA.

De kortsiktiga utsikterna för världsekonomin är således goda – om man utesluter riskerna för en internationell finanskris. Långsiktigt ser det värre ut. Västvärlden befinner sig fortfarande i den obrutna spiral av stigande inflation och växande arbetslöshet som varit utmärkande för så gott som hela efterkrigstiden.

Men om vi inte bryter spiralen, kommer, förr eller senare, vi vet inte när, något slags ekonomiskt sammanbrott att inträffa. Hur det sammanbrottet kommer att se ut är svårt att veta – men det kommer säkert att bli otrevligt.

Det förefaller som om ingen idag vet hur man skall bryta spiralen. Det finns i vart fall inte ens början till ett consensus om det bland ekonomerna. Men kanske kan en kombination av Hayek's lära och Public Choice-skolans syn ge någon vägledning.

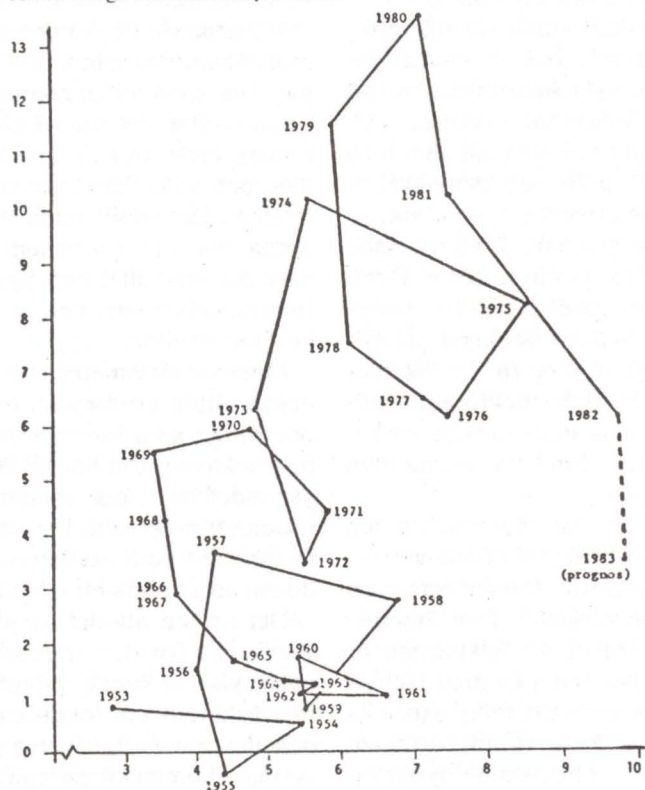
Hayek hävdar att inflationen har positiv effekt på produktion och sysselsättning bara så länge den accelererar. Public Choice-skolan hävdar att politikerna vill bli omvalda och handlar därefter.

Varför konjunkturen vänder i en ekonomi med en aktiv stat som bland annat med hjälp av sin centralbank försöker bedriva konjunkturpolitik, beror på följande. Staten/centralbanken ökar penningmängden ett visst antal månader efter det att konjunkturen pekat nedåt med stigande arbetslöshet och minskar penningmängden efter det att priserna har stigit ett visst antal månader eller procent.

Det tar cirka två år för en ökning/minskning av penningmängdens ök-

Inflation och arbetslöshet USA 1953–1983.

Inflationstakt, procentuell
förändring i konsumentprisindex

Källa: Ekonomisk Debatt 1977: 1
Main Economic Indicators, OECD

Arbetslöshet,
% av arbetskraften

ningstakt för att öka/sänka inflationstak-
ten. Men det tar bara ett år för en ökning/
minskning av penningmängdens ök-
ningstakt att öka/minska produktion och
sysselsättning. Kanske ligger här, i skär-
ningspunkten mellan ekonomins funk-
tionssätt och politikernas sätt att reage-
ra, förklaringen till att vi har hamnat i
den onda spiralen?

Ronald Reagan och Mrs Thatcher (och

förespråkarna i övrigt för en liberal
marknadsekonomi) har lyckats bara om
och när denna spiral är bruten, dvs när
det blir en uppgång i produktion och sys-
selsättning som *inte* ånyo åtföljs av sti-
gande inflation.

Det finns därför mer anledning än van-
ligt att följa siffrorna för inflation och
arbetslöshet i USA och England det när-
maste året.